

Игор НИКОЛИЋ
Факултет уметности у Нишу
Универзитет у Нишу

УДК 37.036:78-057.874
- оригинални научни рад -

ПРОЦЕНА МУЗИЧКИХ СПОСОБНОСТИ У ПРОЦЕСУ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ МУЗИЧКИ ТАЛЕНТОВАНИХ УЧЕНИКА МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Сажетак: Имајући у виду чињеницу да музички потенцијал великог броја деце остаје неоткривен, истраживање је реализовано са основним циљем да се креира и у образовни систем имплементира процес идентификације музички талентованих ученика млађег школског узраста. Теоријски оквир темељи се на проучавању опитних концепција даровитости и ставова усмерених ка дефинисању музичког талента, док су као база пројектованог процеса идентификације образложене специфичности процене музичких способности. Емпијско истраживање изведено је на узорку ученика II, III и IV разреда ($N=514$) и узорку наставника разредне наставе ($N=169$) из општеобразовних основних школа на територији градова Ниша, Лесковца и Врања. Подаци су прикупљени анкетним упитницима за ученике и наставнике, као и посебно креираним инструментом за процену перцептивних музичких способности ученика. Резултати истраживања потврђују да постоји значајан број ученика са високим степеном музичких способности који нису укључени у формално музичко образовање (79,8%). Посебан проблем односи се на чињеницу да само 1,8% ученика из приградских и сеоских средина похађа музичку школу (у односу на 11,7% ученика са подручја градова). На основу теоријских и емпијских података креиран је Предлог модела идентификације музички талентованих ученика млађег школског узраста, који би у основним школама у Србији могао да нађе практичну примену и на тај начин допринесе препознавању и подстицању ученика са музичким потенцијалом.

Кључне речи: даровитост, музички талент, музичке способности, идентификација, препознавање талентованих ученика, музичка педагогија.

Увод

Анализа актуелне наставне праксе указује на чињеницу да деца са изразитим музичким потенцијалом често нису ангажована у музичким активностима, док је с друге стране евидентно да у основној музичкој школи (а прогресивно и у даљем музичком образовању) постоје ученици

* igornik.fu@gmail.com

са различитим (дакле и нижим) степеном музичких способности. Налази релевантних аутора поткрепљују став о изнетом проблему. Винг је у својим истраживањима закључио да и у групи деце која не уче музички инструмент има оних са натпросечним способностима (Wing, 1968, према: Ројко, 1981: 97). Радошева указује да постоје деца која „без систематског учења музике постижу више резултате од ученика музичке школе, који иза себе имају чак и по неколико успешно завршених разреда“ (Mirković-Radoš, 1983: 199). У вези са наведеним, Першон сматра да и не знамо колико је музички талентоване деце рођено у породицама које им нису пружиле адекватну подршку, због чега се њихов дар никада није ни развио (Persson, према: Winner & Martino, 2000: 106). Може се претпоставити да је ова појава делимично условљена недостатком применљивог система идентификације који би музички потенцијално талентовану децу усмерио ка одговарајућим видовима подршке.

У односу на наведено, дефинисан је проблем истраживања који се односи на идентификацију музички талентованих ученика млађег школског узраста, са посебним освртом на проблем процене њихових музичких способности. Основни циљ истраживања је структурирање процеса идентификације уз креирање инструмента за мерење музичких способности, чија би практична примена на млађем школском узрасту допринела што успешнијем откривању музички талентованих ученика и предузимању правовремених и адекватних едукативних приступа.

Теоријски оквир истраживања

Сагледавање потреба даровите и талентоване деце актуелан је предмет интересовања стручне јавности, о чему сведоче обимни тематски зборници (Sternberg&Davidson, 1986; Heller et al, 2000; Sternberg&Davidson, 2005; Kerr, 2009), као и бројне концепције настале са тежњом да се омогући правовремено препознавање и подстицање изузетног потенцијала. Како бисмо дефинисали музички таленат и могућности његове идентификације, било је неопходно најпре критички сагледати опште концепције даровитости и талента – почевши од познатих радова Ф. Голтона и Л. Термана, који су поставили темељ и утрли пут даљим проучавањима даровитости, преко аутора који су проширили значење појма интелигенција (Gardner, 1983, 1999; Sternberg, 1985, 2005; VanTassel-Baska, 2005), до психосоцијалних приступа даровитости (Tannenbaum, 1986; Csikszentmihalyi & Robinson, 1986). У оквиру овог прегледа детаљније су сагледане три концепције које налазе своју применљивост и у домену музике. Концепција Ц. Рензулија (Renzulli, 1978, 1986, 2005) креативно-продуктивну даровитост дефинише кроз интеракцију натпросечне способности, креативности и посвећености задатку. Ф. Гање (Gagné, 1985, 2005, 2008) у оквиру свог модела инсистира на дистинкцији термина, приказујући развојни процес претварања даровитости у таленат на који утичу средински и интраперсонални катализатори, као и фактор шансе. Анализиран је и развој Минхенског модела даровито-

сти, чија актуелна верзија под називом *Минхенски динамички модел развоја способности у постигнуће* (Perleth, 2001) детаљно приказује утицај релевантних карактеристика, и то кроз три узрасна периода.

Неки од закључака проистеклих из анализе општих концепција даровитости говоре да способности у већини концепција имају централно место, да би даровитост требало схватити као домен-специфичан и узрасно-специфичан феномен, да даровитост представља резултат интеракције генетских капацитета и срединских чинилаца, као и да се поједини некогнитивни фактори могу сматрати саставним делом даровитог постигнућа. Када је у питању дистинкција термина, прихватили смо поделу према којој се даровитост односи на интелектуални или академски домен, док се под талентом подразумевају натпросечне способности и постигнућа у специфичним областима (упор. са Feldhusen & Jarwan, 2000; Robinson, 2005).

У циљу дефинисања музичког талента најпре су анализирани модели настали модификовањем или проширењем концепција општег карактера. Г. Мекферсон и А. Вилијамон (McPherson & Williamon, 2006) су, на основу концепције Ф. Гањеа, формирали модел у коме се инсистира на дистинкцији термина музичка даровитост и музички талент. Б. Богуновић креирала је *Диференцирани модел развоја музичког талента* (Bogunović, 2010) на темељу концепција Рензулија (Renzulli, 2005) и Менкса (Mönks, 1992; Mönks & Katzko, 2005), које је ревидирала и проширила захваљујући резултатима својих емпиријских истраживања. Поред наведених концепција, у литератури налазимо моделе и ставове иницијално настале у домену музике. Као једну од често навођених, можемо издвојити концепцију Р. Суботник и Л. Џарвин (Subotnik & Jarvin, 2005), која приказује развој способности у компетенције, експертизу и највиши степен, назван *SP/A (scholarly productivity or artistry)* или елитни талент. У оквиру *Мултидимензионалног модела музичке даровитости*, Р. Першон (Persson, 2009; 2011) манифестацију музичког талента објашњава кроз две групе вештина – базичне, сржне вештине (coreskills) заједничке за све музичке домене и кључне вештине (keyskills) специфичне за сваки домен музичког талента. Е. Винер и Г. Мартино (Winner & Martino, 2000) базичном способношћу музички талентоване деце сматрају „осетљивост за структуру музике“ (стр. 102), што обухвата могућност опажања тоналитета, тонова, хармоније и ритма, као и способност доживљавања експресивних аспеката музике.

У оквиру овог прегледа, посебно су утврђени улога и значај релевантних карактеристика – музичких способности, мотивације, музичке креативности, извођења музике, вежбања, особина личности и физичких особина – са циљем дефинисања чинилаца, тј. обавезних елемената музичког талента, као и индикатора према којима је талентоване особе могуће препознати. Синтеза разматраних налаза омогућила је формирање сажете дефиниције музичког талента, према којој се он огледа у узрасно специфичном постигнућу које је првенствено детерминисано одговарајућом интеракцијом музичких способности, мотивације и специфичног процеса учења, као елементима који су подстакнути повољним срединским утицајима.

У раду је прихваћено схватање музичких способности у ужем смислу, у оквиру чега су најпре дефинисани њихова структура, природа и развој. Музичке способности груписали смо у пет основних категорија (упор. са: Radoš, 2010). Осећај за висину тона, осећај за ритам и музичка меморија представљају базичне видове способности који се доказано могу мерити на млађем школском узрасту, те смо управо ове видове способности испитивали у оквиру емпиријског дела рада. Хармонски слух и способност реаговања на експресивна својства музике представљају сложеније видове способности који настају на темељу оних базичних, те се њихов значајнији развој очекује тек након једанаесте године.

Поступке који припадају процесу процене музичких способности можемо сврстати у две категорије. Једна подразумева процену способности од стране музичких педагога која најчешће укључује репродукцију музичког материјала, док другој категорији припадају перцептивна испитивања музичких способности, која углавном реализују психолози користећи стандардизоване тестове. Након образложених могућности процене, анализе стандардизованих тестова и приказа новијих инструмената насталих у периоду од 2000. године до данас (Edwards et al, 2000; Wallentin et al, 2010a, 2010b; Law&Zentner, 2012a, 2012b), урађен је упоредни преглед могућности процене различитих видова музичких способности. Закључили смо да је готово све видове могуће успешно проценити како педагошким поступцима, тако и инструментима перцептивног типа, уважавајући евидентне разлике у приступу. Претпоставља се да ће се најпрецизнији и за праксу најрелевантнији резултати добити комбинацијом наведених видова процене, што смо узели у обзир приликом конструисања модела идентификације.

Емпиријски део

Имајући у виду наведен проблем и циљ, емпиријско истраживање реализовано је у градским, приградским и сеоским основним школама на територији градова Ниша, Лесковца и Врања. За потребе истраживања формирана су два узорка – узорак ученика II, III и IV разреда (N=514) и узорак наставника разредне наставе (N=169). Подаци су прикупљени у току октобра и новембра 2015. године анкетним упитницима за ученике и наставнике, док је посебна пажња посвећена конструисању инструмента за мерење музичких способности.

Инструмент за иницијалну процену музичких способности (ИПМС) конципиран је на основу проучавања релевантне музичко-педагошке и психолошке литературе, као и доступних тестова базираних на перцепцији музичког садржаја. Инструмент је припремљен на компакт-диску са усменим инструкцијама за ученике и звучним задацима. Мелодијски и ритмички део изведени су на нашим народним инструментима – фрули и гочу – и састоје се од по 22 задатка, где прва два представљају примере са решењем, а осталих 20 задатке за самостални рад прогресивно распоређе-

не према захтевима. Сваки задатак садржи две мелодијске, односно ритмичке фразе у 2/4 такту, које су у 50% случајева исте, а у осталих 50% различите. Потребно је да ученици фразе саслушају и пореде, а након сваког задатка на свом обрасцу заокруже одговарајућу реч – „исто“ или „различно“. Сваки тачан одговор доноси по 1 поен, те је максимални број поена за један део инструмента 20, а за инструмент у целости 40. Трајање испитивања са инструкцијама, примерима за вежбу и задацима мање је од 20 минута. При конципирању и провери инструмента водило се рачуна и о његовим мерним карактеристикама – ваљаности, поузданости, дискриминативности и објективности.

Анализом резултата ИПМС инструмента потврђене су статистички значајне разлике у музичким способностима према узрасту, и то на мелодијском делу испитивања и у укупним резултатима. Разлике у музичким способностима према полу нису статистички значајне, мада су евидентни нешто виши скорови у корист девојчица на свим аспектима ИПМС инструмента. Један од занимљивих резултата односи се на разлике у осећају за ритам ученика различитих градова (Табела 1). Наиме, ученици основних школа из Врања и околине постигли су значајно боље резултате на ритмичком делу испитивања у односу на своје вршњаке из Ниша и Лесковца. У складу са тим можемо направити паралелу са истраживањем у коме су, путем вокалне репродукције, процењиване способности ученика првог разреда из Врања и околине (Здравковић, 2014). Здравковићева закључује да је осећај за ритам ових испитаника „веома развијен“ (стр. 461), судећи по знатно већем успеху у односу на мелодијски део испитивања. Може ли се узрок добрих ритмичких способности ових ученика тражити у ритмички богатој музичкој традицији, претпоставка је коју би требало детаљније истражити у будућим радовима.

Табела 1: Разлике у осећају за ритам према месту основне школе

Место основне школе	N	M	SD	KruskalWallis test p
Ниш	234	13,94	2,780	0,003
Лесковац	175	13,22	2,596	
Врање	105	14,30	2,739	
Укупно	514	13,77	2,737	

Поред сагледавања броја поена на ИПМС инструменту, за потребе обраде података формирали смо категорије музичких способности (Табела 2), где смо у прву категорију уврстили око 25% ученика са највишим способностима без обзира на узраст. Њу чине ученици са 31 и више поена за цео инструмент или 17 и више поена на једном делу испитивања. Друга категорија подразумева ученике са просечним способностима, док су у трећој (најнижој категорији) ученици чији укупан резултат не прелази 23, а резултати појединачних делова не прелазе 14 поена.

Табела 2: Структура узорка ученика према категорији музичких способности

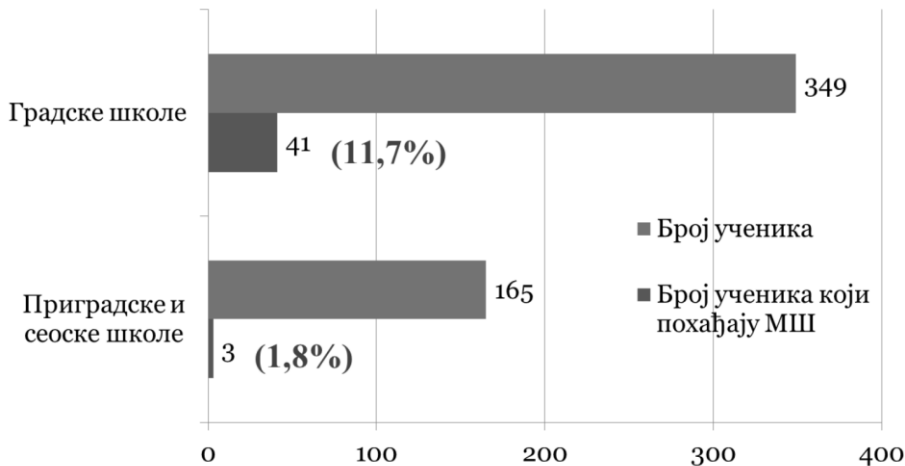
Категорија музичких способности	f	%
1	129	25,1
2	260	50,6
3	125	24,3
Укупно	514	100,0

С обзиром на проблем и циљ истраживања, испитана је претпоставка о значајном броју способних ученика који нису професионално музички усмерени. Статистички је потврђена основна хипотеза ($p < 0,01$) да међу ученицима општеобразовне школе који не похађају музичку школу постоји значајан број ученика са високим степеном музичких способности (Табела 3). Закључили смо да, од 129 ученика сврстаних у прву категорију способности, њих 103 (79,8%) није укључено у формално музичко образовање, а претпоставља се да би код великог броја ове деце правилном обуком могао да се развије и манифестује музички таленат и тиме поспешује њихов музички и целокупни развој.

Табела 3: Значајност броја ученика прве категорије способности међу ученицима који не похађају МШ

Категорија	N	Observed Prop.	z-test p
1	103	0,219	0,000
2,3	367	0,781	

У оквиру нашег узорка 8,5% ученика млађег школског узраста похађа музичку школу, што је у сагласности са границом од 10% даровитих и талентованих у популацији коју предлаже Гање (Gagné, 2008). Ипак, увиђамо знатну диспропорцију похађања музичке школе у односу на положај основне школе ученика. Наиме, од 349 ученика градских школа, њих 11,7% похађа музичку школу (41 ученик), док се од 165 ученика школа ван градских подручја само њих троје, тј. само 1,8% музички образује (Слика 1). Овај проблем поприма још озбиљнију конотацију уколико посебно сагледамо 10% ученика из нашег узорка са највишим музичким способностима ($N=51$). У овој групи, из приградских и сеоских средина потиче њих петнаесторо (29,4%), а ниједно од ове деце не похађа музичку школу! Свакако да непостојање музичких школа у селима и малим местима представља отежавајући фактор за адекватно усмерење талентованих ученика. У том смислу сматрамо да би за музички најспособнију децу која живе ван градских подручја (наравно уколико постоји воља детета и сагласност родитеља) требало организовати адекватне могућности за развој – у виду превоза до музичке школе или ангажовања музичких педагога који би наставу реализовали у месту становања ових ученика.

Слика 1: Похађање музичке школе у односу на положај основне школе

У даљем току обраде података испитано је постојање разлика у музичким способностима ученика који похађају ($N=44$; 8,5%), као и оних који не похађају музичку школу ($N=470$; 91,5%).

Табела 4: Музичке способности ученика према похађању музичке школе

			Похађање музичке школе		MannWhitney test p
			Не	Да	
Број поена на ИПМС инструменту	Мелодијски део	M	12,06	14,09	0,000
		SD	2,579	2,743	
	Ритмички део	M	13,60	15,64	0,000
		SD	2,728	2,070	
	Укупно	M	25,66	29,73	0,000
		SD	3,953	3,618	

Анализом резултата потврђен је значајно бољи успех испитаника који већ похађају музичку школу ($p<0,01$), како посебно на мелодијском и ритмичком делу испитивања, тако и у укупним резултатима. Тиме је потврђена критеријумска ваљаност инструмента, с обзиром на то да су ученици музичке школе, дакле они који су већ успешно прошли музичко-педагошку проверу музичких способности на пријемном испиту, постигли и више скорове на ИПМС инструменту. Литература иначе наводи повезаност музичких способности и учења музике (Мооре, 1994). Истраживања у којима су музичке способности провераване Бенглијевим тестом (Mirko-*vić-Radoš*, 1983; Smolej-Fritz, 2000) указују на значајно више способности ученика музичке школе на свим испитиваним узрастима. Ковачич (2015) саопштава да је похађање музичке школе значајно повезано са музичким

способностима, али и са осталим карактеристикама музички талентованих ученика. Сложићемо се да музичка школа и учење инструмента свакако пружају искуства која могу да доведу до бржег развоја музичких способности. У обзир морамо узети и то да већина ученика из нашег узорка иде у први разред музичке школе (а истраживање је спроведено на почетку школске године), због чега формална музичка обука још увек није могла имати значајан утицај на музички развој. Ту се катализатор способности може тражити у музички подстицајној средини у предшколском периоду, која је вероватно и утицала да таленат буде препознат и правовремено усмерен. Овај резултат можемо повезати са ставом ауторке Р. Шатер (према: Mirković-Radoš, 1983: 199), која тврди да је „учење музике последица, ефекат, а не узрок високих постигнућа на тестовима музичких способности“.

С обзиром на то да мотивација представља „*conditio sine qua non* музичке успешности даровитих“ (Bogunović, 2010: 306), односно да од ње зависи квалитет и квантитет нечијег бављења музиком (McPherson&Williamson, 2006: 245), у даљој анализи добијених података испитали смо да ли виши степен музичких способности води и ка већој жељи за похађањем музичке школе. Статистички је потврђено да између ових варијабли постоји повезаност ($R=0,22$, $p<0,01$). Ипак, низак коефицијент корелације може да упућује на чињеницу да се мотивација за бављење музиком не огледа једино у жељи за формалним учењем музике, што оправдава препоруку да се при подстицању музичког талента у обзир узму различити жанрови као и различити видови музичких активности.

Испитујући повезаност степена музичких способности и учешћа у слободним музичким активностима у школи – хору и оркестру, добили смо ниске корелације (од 0,10 до 0,14) и то само за поједина мерења. Ови подаци су разумљиви ако се има у виду да чак 76,7% ученика са високим способностима (тј. ученика у првој категорији способности) није укључено у слободне музичке активности, али и да је само 1,6% целокупног узорка ученика ангажовано у школским оркестрима. Ови резултати свакако упућују на чињеницу да су у наставној пракси потенцијали школских музичких активности само делимично искоришћени. Утврђено је да је слушање музике прилично заступљено код деце млађег школског узраста: 74,7% ученика у узорку слуша музику на мобилном телефону, нешто мање њих са диска или рачунара (60,5%), односно са радија или телевизије (51,3%). Требало би стога настојати да се утиче на избор музике коју деца слушају у слободно време, односно на изградњу преференција за уметнички вредну музику и музичког укуса.

Већина испитаних ученика има позитиван став о сопственом музичком таленту, тј. сматра да се карактеристике талентованих особа односе (41,0%) или углавном односе на њих (37,2%). Поређењем процене талента са измереним степеном музичких способности добијена је врло ниска корелација ($R=0,09$). Ипак, на подзоруку ученика који похађају музичку школу вредност корелације је знатно виша ($R=0,34$), док у групи деце која не уче музику корелација није потврђена. Сагледавајући добије-

не податке закључили смо да ученици млађег школског узраста свој музички таленат вреднују сувише високо да би се у односу на њихове процене правила реална диференцијација, тј. да се у процесу идентификације не можемо поуздано ослонити на самопроцену музичког талента ученика овог узраста.

Полазећи од претпоставке да формално музичко искуство наставника (похађање музичке школе) представља добру основу за препознавање музичког талента, већину података добијених од узорка наставника разредне наставе сагледали смо у односу на ову варијаблу. Утврђено је да је похађање музичке школе повезано са коришћењем инструмента у настави музичке културе, са вештином инструменталног извођења, као и са усмеравањем ученика ка музичком образовању. Нису пак добијене значајне разлике у компетенцијама за процену карактеристика музички талентованих ученика између учитеља који су похађали музичку школу и оних који нису. Анализа резултата упутила је на закључак да се у процесу идентификације не можемо ослонити на очекиване више музичке компетенције наставника разредне наставе са формалним музичким искуством, посебно имајући у виду да је њихов број прилично мали (7,7% нашег узорка).

Закључак

Полазећи од претпоставке да музички потенцијал великог броја деце остаје неоткривен, у истраживању је проверена и статистички потврђена хипотеза о значајном броју ученика млађег школског узраста са високим музичким способностима који не похађају музичку школу. Ако додатно сагледамо и чињеницу да је само мали број способних ученика ангажован у слободним музичким активностима у школи – хору и оркестру, можемо закључити да музички потенцијали ученика млађег школског узраста нису у довољној мери искоришћени, односно препознати и право-ремено усмерени. На основу теоријских разматрања, емпиријски добијених података, као и увида у принципе постојећих програма за идентификацију музичких талената првенствено актуелних на подручју САД-а (Oreck, 2001; Oreck et al, 2003; *OhioDepartment of Education*, 2009; *MusicIdentificationHandbook*, 2008-2009; www.musiclinkfoundation.org), формиран је *Предлог модела идентификације музички талентованих ученика млађег школског узраста*, који би у основним школама у Србији могао да нађе практичну примену. Модел се темељи на процени перцептивних музичких способности свих ученика у одељењу ИПМС инструментом, а укључује три фазе рада чији след омогућава да се, по препоруци Хароутунијанове, идентификационим процесом обухвати процена потенцијалних, подједнако као и испољених карактеристика музичког талента (Haroutounian, 2008: 8).

Може се претпоставити да би примена осмишљеног модела идентификације имала вишеструки значај, будући да се „одлагањем формалне процене одлаже и одговарајућа интервенција“ (Gross, 1999, према: Altaras, 2006: 114). У односу на резултате који показују да се мотивација за учење

музике не огледа једино у жељи за похађањем музичке школе, сигурно је да неће сва деца која изражавају високе музичке способности постати професионални музичари. Ипак, сматрамо да се формалном проценом музичких карактеристика значајно повећава шанса за „откривање“ ученика са високим способностима, са јаком мотивацијом за учење музике чији квалитет дозвољава дуже сесије вежбања инструмента (McPherson&Williamon, 2006; Bogunović, 2010; Haroutounian, 2000; Ericsson et al, 1993; Leman i dr, 2012), односно ученика који поседују значајне особине личности – васпитљивост (отвореност за учење новог), истрајност (Subotnik&Jarvin, 2005) и самопоуздање (Freeman, 2000). Уколико се, поред наведеног, и избор инструмента спроведе у односу на жељу ученика и његове физичке предиспозиције (McPherson&Williamon, 2006; Kršić-Sekulić, 1990), значајно се могу повећати могућности за дугорочан успех у музичком образовању.

Литература

1. Altaras, A. (2006). *Darovitost i podbacivanje*. „Mali Nemo“, Pančevo. Institut za psihologiju, Beograd. Društvo psihologa Srbije, Beograd.
2. Bogunović, B. (2010). *Muzički talenat i uspešnost*. Fakultet muzičke umetnosti, Beograd. Institut za pedagoška istraživanja, Beograd.
3. Gagné, F. (2008). *Building gifts into talents: Brief overview of the DMGT 2.0*. Retrieved 08.11.2013. from: <http://nswagtc.org.au>
4. Здравковић, В. (2014). Музичке способности ученика I разреда основних школа у Врању. *Годишњак Учитељског факултета у Врању, књига V*, 453-466.
5. Kovačić, B. (2015). *Značilnosti glasbeno talentiranih učencev na razredni stopnji osnovne šole*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. (Doktorska disertacija).
6. Mirković-Radoš, K. (1983). *Psihologija muzičkih sposobnosti*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
7. Moore, R. S. (1994). Effects of age, sex, and melodic/harmonic patterns on vocal pitch-matching skills of talented 8-11-year-olds. *Journal of research in music education*, 42(1), 5–13.
8. McPherson, G., Williamon, A. (2006). Giftedness and talent. In: G. McPherson (Ed). *The Child As Musician: A Handbook of Musical Development*. Oxford University Press. 239-256.
9. Perleth, Ch. (2001). Follow-up-Untersuchungen zur Münchner ochbegabungstudie [Follow-ups to the Munich Study of Giftedness]. In K. A. Heller (Ed.), *Hochbegabung im Kindes- und Jugendalter [High ability in children and adolescents]* (2nd ed). Göttingen, Germany: Hogrefe, 357–446.
10. Persson, R. (2009). The Elusive Muse: Understanding Musical Giftedness. In: L. Shavinina (Ed). *International Handbook on Giftedness*, Springer. 727-749.
11. Renzulli, J. S. (2005). The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Promoting Creative Productivity. In: R. Sternberg & J. Davidson (Eds). *Conceptions of Giftedness*. Cambridge University Press, 246-279.

12. Smolej-Fritz, B. (2000). Razvoj vidikov glasbenih sposobnosti, ki jih meri Bentleyev test. *Psihološka obzorja*, 9(1), 91-106.
13. Subotnik, R. & Jarvin, L. (2005). Beyond Expertise: Conceptions of Giftedness as Great Performance. In: R. Sternberg & J. Davidson (Eds). *Conceptions of Giftedness*. Cambridge University Press, 343-357.
14. Haroutounian, J. (2000). Perspectives of musical talent: a study of identification criteria and procedures. *High Ability Studies*, 11(2). 137-160.
15. Winner, E. & Martino, G. (2000). Giftedness in Non-Academic Domains: The Case of the Visual Arts and Music. In: K. Heller, F. Mönks, R. Sternberg & R. Subotnik (Eds). *International Handbook of Giftedness and Talent, 2nd Edition*. Elsevier Science Ltd, Kidlington, Oxford, Oxford. 95-110.

Igor Nikolić

ASSESSMENT OF MUSICAL ABILITIES IN THE PROCESS OF IDENTIFICATION OF MUSICALLY TALENTED YOUNG SCHOOL-AGED CHILDREN

Summary: *Starting from the fact that musical potentials of a considerable number of children remain undiscovered, this research is structured around the basic goal – to create a process of identification of musically talented young school-aged children and to implement it in the system of primary education. The theoretical frame work rests on the studies of the general conceptions of giftedness and attitudes aimed at defining musical talent. The work also elaborates the specificities of assessing musical abilities as starting point of identification process. The empirical research was carried out with as ample consisting of the second-, third- and fourth-grade pupils (N=514), as well as a sample of classteachers (N=169) from the general primary schools located in the cities of Niš, Leskovac and Vranje. The data was collected on the basis of the questionnaires for the pupils and teachers, as well as by means of a specially created instrument for assessing pupils' perceptive musical abilities. The research confirmed that a considerable number of school children with high musical abilities were not included in the formal musical education (79.8%). A particular problem refers to only 1.8% of school children from suburban areas and villages who attend music schools (as compared to 11.7% of the pupils from urban areas). The acquired theoretical and empirical data served as a basis to create a proposed model of identification of musically talented young school-aged children, which could find its practical application in the primary schools in Serbia and enable more effective identification and stimulation of the children with musical potentials.*

Key words: *giftedness, musical talent, musical abilities, identification of talented school children, musical pedagogy.*

Примљено: 22. 11. 2016. године.
Одобрено за штампу: 16. 10. 2017. године.